

**KULE
KUTAP**

OSMANLI`DA AŞK MEKTUPLARI

Sudi Süleymanof

Kule Kitap©

www.kulekitap.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

Yayın Yönetmeni: Murat Şerefoğlu

Yayıma Hazırlayan: Akın Çelik

Son Okuma: Murat Şerefođlu

Mizanpaj Tasarım: Senem Yıldırım

Kapak Tasarım: Senem Yıldırım

1. Basım, İstanbul, Eylül 2025

ISBN: 978-625-6086-74-6

Tilki Kitap Matbaa / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

"Kule Kitap Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir."

OSMANLI`DA AŞK MEKTUPLARI

Yayıma Hazırlayan: Akın Çelik

İÇİNDEKİLER

KULE KİTAP YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI	9
HAZIRLAYANIN NOTU.....	11
[AŞKIN PENÇESİNDE ÇİRPINAN BİR KALP] [Haziran 1327 (1911) Tarihli Mektup]	21
[YARALI BİR KALBİN İTİRAFI] [S.S.'nin Yazdığı Mektup]	23
[GÖNÜLDEN BİR İKRAR] [Tebrike Hanım'ın 1 Mayıs 1327'de Yazdığı Mektup].....	25
[MUKABİL BİR AŞK] [S.S.'nin 6 Mayıs 1327 (19 Mayıs 1911) Tarihli Mektubu]	27
[BİR VUSLAT ÖZLEMİ] [Tebrike Hanım'ın Yazdığı Mektup]	29
[SÖNDÜRÜLMESİ MÜMKÜN OLMAYAN BİR AŞK ATEŞİ] [M.Sedâd'ın 1 Temmuz 1327 (14 Temmuz 1911) Tarihli Mektubu] ..	31
[KARARSIZ AŞIK] [Samime Hanım'ın Mektubu].....	33
[SAF BİR AŞKIN TERCÜMANI] [M. Nihad'ın 7 Ağustos 1328 (20 Ağustos 1912) Tarihli Mektubu]	35
[HİCRANLI BİR SESLENİŞ] [M. Ali'nin 5 Haziran 1327 (18 Haziran 1911) Tarihli Mektubu].....	37
[İÇ YANGINI] [E.Lütfi'nin Mektubu].....	40

[MECNUNCA BİR BEKLEYİŞ]	
[Necdet Bey'in Mektubu]	42
[ÜRKEK BİR KALP]	
[Hâlet'in Mektubu]	44
[BİR KIRIK KALP]	
[Dilâşub'un 7 Haziran 1328 (20 Haziran 1912) Tarihli Mektubu]	46
[İÇLİ BİR YAKINMA]	
[M. İrfan'ın Mektubu]	49
[AŞK TUFANINA KAPILMIŞ BİR YÜREK]	
[E. Hakkı'nın Mektubu]	51
[MÜTEREDDİT BİR KALP]	
[Vecihe'nin Mektubu]	53
[TESELLİSİ MÜMKÜN OLMAYAN BİR GÖNÜL]	
[A.Fu'âd'ın Mektubu]	55
[SİTEMKÂR BİR KAÇIŞ]	
[Saime Hanım'ın Mektubu]	57
[SESSİZLİĞE GÖMÜLECEK BİR AŞK]	
[A. Fuâd'ın Mektubu]	59
[İFLAH OLMAZ BİR AŞIK]	
[E.D'nin Mektubu]	61
[İLK AŞKI İÇİN ÇIRPINAN BİR KALP]	
[Asım'ın Mektubu]	63
[HİCRAN DOLU BİR KALP]	
[S.S'nin 10 Haziran 1328 Tarihli Mektubu]	65
[ZAVALLI BİR GENCİN SON RİCASI]	
[Necdet'in Mebrure'ye Gönderdiği Mektup]	68
[SAHTE AŞK İTHAMI VE BİR RET CEVABI]	
[Mebrure'nin Necdet'e Gönderdiği Mektup]	70
[ÖLÜMÜN KUCAĞINDA BİR AŞIK]	
[Müşfika'nın Rif'at'a Gönderdiği Mektup]	72

[ARTIK KAVUŞMAK İMKÂNSIZ]	
[Burhaneddin'nin Seniha'ya Yazdığı Mektup]	74
[BİR RİCA]	
[Seniha'nın Burhaneddin'e Yazdığı Mektup]	76
[SON MEKTUP! KAÇINILMAZ AYRILIK]	
[Naciye'nin Sûdi'ye Yazdığı Mektup]	78
[AŞK DİYARDAN DİYARA SÜRÜKLÜYOR]	
Sûdi'nin 26 Haziran 1328 (9 Temmuz 1912) Tarihli Mektubu]	80
KAYNAKÇA	83

KULE KİTAP YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Kule Kitap:

Sağlam yapıları ve uzun ömürleriyle bilinen kuleler gibi üzerinde yükseldiği entelektüel ve sanatsal değerlerle zamanın yıpratıcılığına direnen, geçmiş ile gelecek arasında kurduğu bağla yarınlar zengin bir miras bırakmayı hedefleyen bir yayınevidir.

Klasikten moderne uzanan kültür vadisinde, okuyucularına zihinsel olarak daha yüksek bir bakış açısı ve estetik beğeni kazandıracak fikir ve sanat eserlerini yayımlamayı amaçlar.

İlkeli yayıncılık anlayışıyla, Anayasa'da belirtilen Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerine ve toplumun değerlerine bağlı kalacak, hiçbir ideolojinin veya politik düşüncenin hizmetinde olmayacaktır.

Bünyesine katacağı eserleri seçerken bunların kendinden sonrakilere kılavuzluk edebilecek, ilham verebilecek, içerikleriyle özgün, dil ve anlatımıyla yüksek kalitede olmasına dikkat edecektir.

Ticari kaygılardan ziyade edebî, sanatsal veya bilimsel değere göre toplumun genel yararına uygun, eğitici, bilgilendirici ve estetik değer taşıyan eserlerin seçilmesine özen gösterecektir.

Farklı bakış açılarına, kültürlere ve dillere yer verecek zengin bir yayın portföyüyle eser çeşitliliğini artırırken bu eserleri ait oldukları kültürde de nitelikleriyle öne çıkmış seçkin eserler arasından seçecektir.

Yayımlayacağı eserlerin her safhasını akademik bir titizlikle takip edecek; dil bilgisi, yazım kuralları, tutarlılık ve anlam bütünlüğü gibi

konularda sıkı bir editoryal süreçten geçmesini sağlarken Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edecektir. (Tarih konulu eserlerde, özellikle Arap harfli kaynaklarla yapılacak çalışmalarla uyumlu olması açısından, özel isimlerin yazımında ait olduğu dildeki yazılışı esas alınacaktır.)

Yazarlardan intihal ve etik ihlali yapmadıklarına dair yazılı beyan alacak, fikri mülkiyet hakları konusunda hassasiyet gösterecektir.

Her kitabı bir miras olarak yarınlara emanet ederken sıradan kitaplardan ziyade derinlik ve anlam arayan okurlarını entelektüel bir zirve yolculuğuna davet ediyor.

Faydalı olmak dileğiyle...

HAZIRLAYANIN NOTU

Elinizdeki eser; Osmanlı Devleti'nin, özellikle 19. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren zorunlu bir istikamet olarak tercih ettiği ve “Batılılaşma, çağdaşlaşma” kavramları ile tanımlanan sürecin toplumsal alana nasıl yansıdığına bir göstergesi olması bakımından önemlidir. Bu nedenle eser bağlamında ana kavram olarak ön plana çıkan “aşk” ifadesinin tanımı için öncelikle dönemin sözlüklerine başvurmak yerinde olacaktır. Kapsam doğrultusunda; dönemin önemli aydınlarından Şemseddin Sâmî tarafından 1900 yılında yayınlanan *Kâmûs-ı Türkî*'de¹ aşk, “sevda, muhabbet, alaka, tutku” kavramları ile tanımlanmıştır. Öte yandan aşk, “hakiki” ve “mecazi” olarak iki başlık altında ele alınmış ve hakiki aşk “ruhani” ve “rahmani” yani madde ötesi; mecazi olan ise benlik ve arzu üzerine kurulu muhabbet olarak tarif edilmiştir.²

Aşkın hakiki ve mecazi ayrımı *Lehce-i Osmanî*'de de yer almakla birlikte aşk aşırı sevgi, “candan sevme”, “gönül verme”, aşırı ilgi olarak tanımlanmıştır.³ Muallim Naci tarafından hazırlanan *Lugat-ı Naci*'de⁴ ise “hissedilip de tarif olunamayan bir hâl” olarak

1 Abdullah Uçman, “Şemseddin Sâmî”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/semseddin-sami> (24.04.2025).

2 Şemseddin Sâmî, “Aşk”, **Kâmûs-ı Türkî**, İkdâm Matbaası, Dersaadet, 1317, s. 937-938.

3 <https://www.osmanlicasozlukler.com/lehceiosmani/tafsil-454440-b22.html> (24.04.2025).

4 Abdullah Uçman, “Lugat-i Nâci”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/lugat-i-naci> (24.04.2025).

açıklanmıştır.¹ Dönemin diğer sözlüklerinde de aşk, sevmeye duygusunun aşırılığına vurgu yapılarak tarif edilmiştir. Günümüzde Türk Dil Kurumuna ait *Güncel Türkçe Sözlük*'te ise aşk, "bir kimseye veya bir şeye karşı duyulan kuvvetli sevgi ve bağlılık duygusu"² olarak tarif edilmektedir.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere aşk duygusu bir insana karşı hissedilebileceği gibi insan dıőı bir nesneye de yöneltilen tutku derecesindeki tanımının ya da "mecazi" anlamının örneklerini göreceksiniz.

Bu perspektif doğrultusunda aşkın öznesi insandır. Dolayısıyla aşk insanın tarihi ile özdeş bir varlığa sahiptir. Aşk'a dair insanın hem bireysel farklılığından hem de ürettiği kültürel çeşitlilikten kaynaklı kesin bir tanımlama yapılamamaktadır. Ama insani bir ihtiyaç olduğu konusundaki yaklaşımın dikkat çektiği görülmektedir. Bu durumda da insana ait diğer ihtiyaçların geçiciliğinin aşk için de geçerli olduğu hatırlatmasıyla karşılaşmaktayız. Fakat bu çerçevede değerlendirilen aşkın insan yaşamına anlam katıcı bir fonksiyona sahip olduğu göz ardı edilmemelidir.³

Bahsedilen bu duygu durumu, söz konusu zaman diliminin, toplumsal iki cinsiyeti arasındaki etkileşimin bir ürünüdür. Dolayısıyla o tarihlerdeki kadın erkek ilişkilerine kısaca göz atmak yerinde olacaktır. Bahsi geçen dönemin aile yapısının, kadın ve erkek bireyler arasındaki ilişkiye yön veren başat etken olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çerçevede Batılılaşma serüvenin

1 <https://www.osmanlicasozlukler.com/lugatinaci/tafsil-80521-fn7.html> (24.04.2025).

2 <https://sozluk.gov.tr/?ara=a%C5%9Fk> (25.04.2025).

3 Hasan Atak, Nuray Taştan, "Romantik İlişkiler ve Aşık". **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**. Aralık 2012;4(4):521-522. doi:10.5455/cap.20120431

birbirini tamamlayıcı iki sürecini hatırlamak gerekir. Bunlardan ilki Tanzimat Dönemi olarak adlandırılan 1839-1908 arasındaki süreçtir. Bu dönemde, önceki süreçlerin bir sonucu olarak gerçekleşen değişim kaçınılmaz olarak sosyo-kültürel örüntüyü de etkileyecektir. Özellikle geleneksel aile ya da ataerkil iletişim şeklinin değişmeye başlamasıyla bireysel özgürlük alanlarının genişlediği ve bu kapsamda, kadınların ve gençlerin öznel alanlarının yapısal dönüşümünün başladığı görülmektedir.¹ Yine de tam anlamıyla bir modernlikten bahsetmek mümkün değildir. Çünkü Tanzimat Dönemi'nde kişilerin sosyal ilişkilerinde geleneksel normları tercih edenler ile modern davranış biçimini benimseyenlerin düalitesi ni görmekteyiz. Fakat modernleşmenin özellikle kadın erkek ilişkilerinde gözle görülür bir değişime yol açtığı muhafazakâr dokunun korunması gerektiğini savunanların yakınmalarında görülmektedir. Nitekim dönemin önde gelen isimlerinden Ahmed Cevdet Paşa, modernleşme sürecinin eleştirisini yaparken, sürecin ortaya çıkardığı ilişki biçiminin zamparalığı artırdığını ve cinsler arasında “işaretlerle” flörtün yaygınlaştığı, Kâğıthane gibi sosyalleşme alanlarına olan ilginin arttığını dile getirmektedir. Bu eleştiri dönemin sosyoekonomik statüsü yüksek ailelerinde başlayan dönüşümün toplum içerisinde yaygınlaştığının da bir kanıtı niteliğindedir. Bununla birlikte dönemin aydınları kadın erkek iletişimini artıracak modern uygulamaların belli sınırlılıklar içerisinde kabulünü de savunmaktadırlar.²

Erkek egemen bir anlayışın hüküm sürdüğü Osmanlı toplumunda, kadının görünürlüğünün kamusal alanda yaygınlaşması,

-
- 1 Ekrem Işın, “Tanzimat Ailesi ve Modern Âdâb-ı Muâşeret” **Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu**, Halil İnalçık, Mehmet Seyitdanlıoğlu [Editörler], 3. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2012, s. 563.
 - 2 Ekrem Işın, Tanzimat Ailesi ve Modern Âdâb-ı Muâşeret, s. 565-567.

yukarıda kısaca değinilen, modernleşme çabasının kaçınılmaz bir sonucu idi. Bu durum, II. Meşrutiyet Dönemi olarak bilinen 1908'den sonra daha da ivme kazanmıştır. Bu dönemde kadınların kamusal alanda görünürlüğüne artırıcı gelişmelerin kadın erkek ilişkileri bağlamında tartışıldığı görülmektedir. Dönemin bazı entelektüellerinin mevzubahis ettikleri kadın erkek ilişkilerinin sınırları yine geleneksel anlayışın (erkek egemen) etkisinin bir yansıması olarak okunabilir. Örneğin, kadının toplumsal alanda varlığı eğitim ve çalışma konularında kabul edilirken sosyalleşme bağlamındaki faaliyetlerde Batı tarzı bir yaşamı tercihinin tartışılması gerektiği dile getirilmiştir.¹

Bununla birlikte kadınların dönemin kitle iletişim aracı olan gazete ve özellikle dergi yoluyla duygu ve düşüncelerini ifade etme çabaları kamusal alandaki varlıklarını daha da artırmıştır. 1908 öncesinde başlayan bu uğraş, II. Meşrutiyet Dönemi'nde dinamik bir seyir izlemiştir. Dahası dernekleşme yoluyla da kurumsal bir varlık alanı kazanmışlardır.²

Yukarıda bahsi geçen ve kadının toplumsal alandaki varlığına odaklanmayı sağlayan gelişmeler modernleşmenin gereklerinden kaynaklanmıştır. Özellikle toplumun temeli olarak kabul edilen aile kurumu ve bu bağlamda kadın erkek ilişkileri kadın dergilerinde yoğunlukla işlenen konulardan olmuştur. Bu bağlamda evlilikte

-
- 1 Kerim Tiryaki, "Son Dönem Osmanlı Toplumunda Kadın-Erkek Eşitliği Meselesine Bir Bakış (Maruf Er' Rusafi'ye Göre)" **Proceedings Book II. International Conference On The Studies Of Ottoman Empire In Three Continents February 11-13, 2022/** İstanbul-Turkey, Ahmed Abdoh Tarabek (Editor), s. 5-6.
 - 2 Atıl Cem Çiçek, Selçuk Aydın, Bülent Yağcı, "Modernleşme Sürecinde Kadın: Osmanlı Dönemi Üzerine Bir İnceleme", **Kafkas Üniveristesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 6, Sayı 9 Yıl 2015, s, 281-282.

görücü usulünün tercih edilmesinin sakıncalarına dair eleştiriler artarak devam etmiştir.¹

Nitekim II. Meşrutiyet Dönemi'nde geleneksel evlilik yönteminin değiştiği dönemin dergilerinde yer alan evlilik ilanları ile görülmektedir.² Buna ilaveten, söz konusu dönemde evlenmek isteyenlere kolaylık sağlamayı hedefleyen çöpçatanlık kurumunun varlığından da bahsetmek yerinde olacaktır.³

Bütün bunlara paralel olarak bu dönemde aşk mektupları ya da evlilik mektuplarını içeren kitaplar da yayınlanmaya başlanmıştır. Dönemin zihin yapısını, duyguların dile getiriliş biçimini, kadın ve erkeğin aşka bakış açısını yansıtmaları bakımından önemli örnekler bu vesile ile gelecek nesillere miras bırakılmıştır. Bu tarz kitaplar aynı zamanda duyguları ifade örnekleri olduğu için eğitici bir yönünün olduğu da dikkatlerden kaçmamalıdır. Nitekim söz konusu dönemde kalem sahibi kimselerin aşk mektuplarını içeren yayınlara eleştirel yaklaşımı yukarıdaki tespitin kanıtı olarak değerlendirilebilir. Örneğin elinizdeki eserin yayınlandığı dönemde bu tarz mektup örneklerinin yayımlanmasının sakıncalı olduğunu Avanzade Mehmed Süleyman 22 Temmuz 1912 tarihinde *Gizli Lisan* başlıklı Fransızcadan tercüme kitabına yazdığı ön sözde dile getirmektedir. Bahsi geçen kişi, muhtemelen gelecek olumsuz tepkilere ön almak kaygısıyla yaptığı işin “fena” bir şey olmadığını, aşk mektuplarını içeren kitapları olumsuzlayarak şu sözlerle dile

-
- 1 Songül Keçeci Kurt, “II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Kadın Dergilerinde Aile ve Evlilik Algısı”, **Bulleten**, cilt LXXXIX, sayı 286, Yıl 2015, s. 1079-1082.
 - 2 İlanlar için bakınız: Zafer Toprak, “Osmanlı’da Alafranga Evlenme İlanları”, **Tarih ve Toplum**, sayı 51, Mart 1988, s. 44-46.
 - 3 Detaylı bilgi için bakınız: Fatma Tunç Yaşar, “İkinci Meşrutiyet Döneminde Bir Çöpçatanlık Ajansı: Teshil-i İzdivaç ve Teşkil-i Aile İdarehanesi”, **SUTAD**, sayı 49, Ağustos 2020, s. 419-436.

getirmektedir: “Fenalık etmek zannedersem doğrudan doğruya kadınlara aşk ve sevda mektuplarını öğretmek üzere eser tahrir [kaleme almak] ve neşirden [yayımlamaktan] ibarettir...”¹

Yayıma hazırladığımız eser *Sevda Mektupları* adıyla Sudi Süleymanof tarafından 1914/1915 yılında yayımlanmıştır. Yukarıda kısaca bahsedilen ve önemli bir dönüşüm geçiren Osmanlı toplumunun zihinsel tipolojisinin ortaya çıkardığı bir ürün olması bakımından önemlidir.

Okuyacağınız mektuplarda dönemin duygu kültürü bağlamında insanların aşka bakış açısına ve duyguların dile getirilişindeki estetik ifade biçimlerine, içtenliğe ve samimiyete tanık olacaksınız. Her ne kadar II. Meşrutiyet Dönemi’nde duyguların ifadesi önceki dönemlere kıyas edildiğinde daha açık ve rahat dile getirilse de toplumsal nezaket kurallarının disipline edici sınırları içerisinde hareket edildiğini fark edeceksiniz. Acı, ızdırap ve mutluluk kavramlarıyla aynı metin içerisinde karşılaşacaksınız. İdealize edilmiş aşkın söze dökülmüş örneklerini göreceksiniz. Bununla birlikte, yapay zekâ kullanılarak oluşturulan görsellerle² mektupların duygusal yoğunluğunu etkileyici bir biçimde hissedecek ve mektup sahipleri ile empatik bir iletişim kuracaksınız ve dönemin atmosferinde romantik bir seyahate çıkacaksınız.

Eserin orijinali Osmanlıca olarak yayımlanmıştır. Transkripsiyonu yapılırken sadeleştirmeye gidilmedi. Ancak anlaşılmasını kolaylaştırmak için köşeli parantez [] içinde bazı kelimelerin günümüzdeki karşılığı verildi. Bazı isimler kısaltılmış olarak yazılmıştır. “Elif” harfi ile kısaltılmış isimlerin transkripsiyonunda “E” harfi tercih edilmiştir. Esere, mektupların içeriğini yansıtıcı başlıklar,

1 Avanzade Mehmed Süleyman [Mütercim], Gizli Lisan Tâli’den ve Mesâ’il-i Aşk ve Sevdadan Bahseder, Birinci Tab, Hukuk Matbaası, Dersaadet, 1330, s. 2.

2 Sora AI (Turbo) tarafından 2025 yılında Open AI üzerinden üretilmiştir.